

నారాయణ...నారాయణ...

లేట్ శ్రీమన్నారాయణ గారికి ఆ దృశ్యం తమాషాగా కనుపిస్తోంది. బెడ్మీద తననీ, తన పక్కన పడుకున్న భార్యనీ, బెడ్పక్కన ఉన్న లేంప్నీ, మధ్యలో సెంటర్ టేబులునీ, దానిమీద ఫ్లవర్ వేస్ నీ - అన్నింటినీ పైనుంచి చూస్తున్న ఆయన - 'ఇదేవిటి? నా శరీరాన్ని నేనెలా చూస్తున్నాను? ఇది కలా? నిజమా?' అని ఓ సారి గిల్లుకోబోతుండగా, అరుంధతీ దేవి లేచి మంగళసూత్రాలు కళ్ళకద్దుకుని, రోజులాగే శ్రీమన్నారాయణ గారి పాదాలకు నమస్కరించబోయి, అవి చల్లగా తగలడంతో ఉలిక్కిపడి, తర్వాత జరిగింది గ్రహించి గొల్లుమంది.

క్షణాలలో మంత్రి శ్రీమన్నారాయణగారి మరణవార్త నగరమంతా వ్యాపించింది. ప్రభువుల వారు - అంటే ముఖ్యమంత్రి గారు - ఉదయమే యోగాసనాలు వేస్తుండగా శ్రీమన్నారాయణ గారి మరణవార్త అందింది. పద్మాసనంలో ఉన్న ఆయన ఆ దుర్వార్త వినగానే కళ్ళు మూసుకుని గుండెల నిండా గాలి మెల్లిగా పీల్చి, ఛాతీ పొంగించి, ఓ అరనిమిషం గాలి స్తంభింప చేసి, తర్వాత నోరు సున్నాలా చేసి బుస్సుమని గాలి వదులుతూ, గాలి తీసిన బెల్కాన్ల డీలా అయిపోయి, ఆ స్థితిలో మరో అరనిమిషం వుండి, తర్వాత కళ్ళు బరువుగా తెరిచి, అటూ ఇటూ వున్న పత్రికల వాళ్ళ కేసి తడికళ్ళతో చూసి, గద్గదకంఠంతో, 'మా కుడిభుజం కూలిపోయింది' అని పక్షవాతం వచ్చినట్లు కుడిచెయ్యి వేలాడదీసి, మెడ వాలేశారు.

'నచ్చినకోడిలా మెడవాలేశాడు - ఈడు కూడా బాల్చీ తన్నేశాడా' అని ప్రభువుల వారి ఎడం భుజం ఆత్రుతగా, ఆశగా చూస్తుండగా, గాలి కొడుతుంటే ఫుట్బాల్ బ్లేడరు పొంగినట్లు, ప్రభువుల వారు మెల్లిగా పొంగుతూ పూర్వపు

ఆకారంలోకి వచ్చేసి, వైరాగిలా చిరునవ్వు నవ్వుతూ, 'జాతస్య మరణం ధృవమ్' అన్నారు ఫిలసాఫికల్ గా.

'ఆహా - ఏం రంగులు మారుస్తారు గురువుగారు - పూర్వ జన్మలో ఉడతై వుండాలి' అన్నాడు మెల్లిగా, ఒక జర్నలిస్టు తన సీనియర్ తో.

'ఉష్- రంగులు మార్చేది ఉడతకాదు- ఊసరవెల్లి ' అన్నాడు సీనియర్ జూనియర్ ని మందలిస్తూ....

స్వగృహంలో హాలులో ఉంచబడిన శ్రీమన్నారాయణగారి భౌతిక కాయానికి అందరూ శ్రద్ధాంజలి ఫుటించి వెడుతుండగా, ఒకరు పొరపాటున శ్రీవారి పాదరక్షలు ధరించి బయటకు నడవబోయారు.

ఎవరో అవి శ్రీవారి పాదరక్షలుగా గుర్తించి - 'అరే - ఇవి మీకు సరిపోయాయే' అని ఆయన్ను అభినందిస్తుండగా, మరొకరు ఈ సారి ఉద్దేశపూర్వకంగానే శ్రీవారి టోపీ తన నెత్తికి తగిలించుకున్నారు.

'అరే - ఇది మీకోసమే కుట్టించినట్లు ఎంత చక్కగా అవిరింది', అని ఆయన్ను వందిమాగధులొకరు పొగిడారు.

'అయితే మంత్రి పదవి మీదే' అంటూ రెండో వందిమాగధుడు శవాలంకరణకు తీసుకు వచ్చిన దండల్లో ఒక దండ తీసి ఆయన మెళ్ళో వేశారు అభినందిస్తూ.

'అయ్యా - తవరు పొరబడుతున్నారు. శ్రీవారి పాదరక్షల్లో - ఇంగ్లీషువాడు 'స్టైప్సింగ్ ఇంటూ షూస్' అంటాడే - అలా మా గురువుగారు మొదట అడుగువేశారు. అంచేత ఆయన మంత్రి అవాలి' అని వివరించారు మొదటి పక్షం వారు.

తల ముఖ్యం కాబట్టి టోపీ దాసుగారే మంత్రి అవాలి అని పట్టుబట్టారు ఆయన అభిమానులు.

'అయ్యా! ప్రభువుల్ని పొగిడే నోరు, వారి పాదపూజ చేసే చేతులూ, సీటుదాకా నడిచి వెళ్ళే కాళ్ళూ - ఈ మూడున్నూ పంచేంద్రియాలుగా శాస్త్రకారులు సెలవిచ్చారు. అందులోనూ, తతిమ్మా రెండూనూ పాదాలను సీటుదాకా నడిపించే కార్యక్రమం నిర్వర్తించడానికే ఉద్దేశించబడ్డవి కాబట్టి, 'సర్వేంద్రియానాం పాదమ్ ప్రధానమ్' అన్నారు కూడా! అంచేత ధర్మానుసారం పాదరక్షలు మోస్తున్న భరతుడు గారే శ్రీవారి కుర్చీకి అర్జులు' అని ధర్మ సూక్ష్మాన్ని వివరించారు శాస్త్రులుగారు.

తల ముఖ్యమా, పాదాలు ముఖ్యమా అనే వాదం వివాదంగా మారి, రెండు గ్రూపులూ చెయ్యూ చెయ్యూ కలిపేటప్పటికి పెద్దలు కలుగచేసుకుని, ఈ విషయం గురించి పార్టీ హైకమాండు విచారిస్తుందని నచ్చచెప్పి, ఇరుపక్షాల వారిని శాంతింపచేస్తుండగా 'ఓర్నా దేవుడోయ్ - నన్ను కూడా తీసుకుపోరా నా దేవుడోయ్' అంటూ పెద్ద పెట్టున ఏడుస్తూ అరుంధతీ దేవి సుడిగాలిలా దూసుకు వచ్చి శ్రీవారి పాదాల మీద వాలిపోయింది.

'అమ్మా! అమ్మా! అరుంధతమ్మా! పోయినోళ్ళతో మనవూ పోతామా - తప్పుకాదూ - సమ్మతించుకోండమ్మా' అని ఓదార్చసాగారు ఆప్తులు.

'ఇంక సమ్మతించుకునేదేంటి దేవుడోయ్ - ఆయనెల్లిపోయాకా ఈ

బతుకెందుకు? ఆయనతో పాటే నన్నూ తగిలేసేండ్రోయ్,' అంటూ సహగమనం చేస్తానని ప్రకటించి, ఇంకో పుట్టెడు కట్టెలతో డబుల్ బెడ్ ఏర్పాటు చెయ్యమంది సతీ అరుంధతి.

హాలులో, ఫేను రెక్కమీద కూర్చుని అంతాచూస్తున్న శ్రీవారి కళ్ళు చెమ్మగిల్లాయి. 'ఈ పిచ్చి మొహం నేను లేకపోతే ఎలా బతుకుతుందో ఏవిటో' అని ఆయనకు దుఃఖం ముంచుకొచ్చింది.

'అమ్మా! మీకు ఈ బతుకు అక్కర్లేదు - నిజమే - మరి మాకు కావాలే- మీ బిడ్డల్ని ఇలా అనాధల్ని చేసి మీరూ వెళ్ళి పోతే ఎలా? అసలే నాన్నగారు పోయి గుండె పగిలి మేమేడుస్తుంటే మీరుకూడా ఇలా అంటే మేం ఏమైపోవాలి? దేశం ఏమైపోవాలి? అమ్మా- ఈ కుర్చీలో కూర్చుని కొంచెం శాంతించండమ్మా' అంటూ 'బిడ్డలు' శ్రీవారి కుర్చీ తీసుకువచ్చి అక్కడ వేశారు. ఆవిడ రక్కున ఏడుపాపి, బిడ్డల కోరిక మన్నించి శ్రీవారి పాదాల దగ్గరనుంచి లేచి కుర్చీలో కూర్చుని శాంతించింది.

'గోవిందా.....' అన్నారు ఎవరో.

అది శవం లేపమన్న సూచనో లేక కుర్చీ గోవింద కొట్టిందని చెప్పడమో అర్థం కాక టోపీ దాసరిగారూ, భరతుడుగారూ ఒకళ్ల మొహాలు ఒకళ్ళు చూసుకున్నారు అయో మయంగా.

చివరకు శాస్త్రులుగారు, 'ఆవిడని ఈ సమయంలో ఇక్కడ కూర్చోబెట్టడం ఏం బావుంటుంది చెప్పండి - లోపలకు తీసుకెళ్ళి విశ్రాంతి తీసుకోనివ్వండి - ఈ పదిరోజులూ అయ్యాక ఆ విషయాలు చూసుకోవచ్చు,' అన్నారు పెద్ద మనిషి తరహాగా.

'అమ్మ - మీ దొంగెత్తు మాకు తెలీదా - 'స్టైప్టింగ్ ఇంటూ షూస్' అన్న ముండాకొడుకే 'స్ట్రైక్ ది ఐరన్ వైన్ ఇటీజ్ హాట్' అన్నాడు. 'మేవూ ఇంగ్లీషు చదువు కున్నాం - మాకూ రాజనీతి, మంత్రినీతి అన్నీ తెలుసు - అమీ తుమీ ఇప్పుడే తేల్చుకోకపోతే ఎలా?' అన్నారు ఆమె 'బిడ్డలు,' అంతవరకు ఏక ధారగా కారుస్తున్న కన్నీళ్ళు ఆపి, కళ్ళెర్రజేస్తూ.

'అయితే తేల్చుకుందామా?' అన్నారు టోపీదాసుగారు లేస్తూ.

'తేల్చుకుందామా?' అన్నారు భరతుడుగారు, సిల్కు ఖాదీ లాల్నీ చేతులు పైకి మడుస్తూ.

'ఇంకా నా శవమైనా లేవలేదే - ఇక్కడే వీళ్ళు కొట్టుకు చచ్చిపోతున్నారే' అని శ్రీవారు బాధపడుతుండగా, ఎవరో జరగవలసిన దాన్ని గురించి హెచ్చరించారు. అంతా ఆగ్రహ పూరిత వదనాలను విషాదవదనాలుగా మార్చేసి శ్రీమన్నారాయణగారి భౌతిక కాయాన్ని అతిశ్రద్ధతో లేవదీసి, పూలమాలలతో అలంకరించబడిన వాహనం మీద వుంచి రాజ కీయాలు చర్చించుకుంటూ, వాదించుకుంటూ, దూషించుకుంటూ వాహనం వెనుకే నడవసాగారు....

పంతులూ - నాకు తెలీక అడుగుతాను - ఇంట్లో అడుగుపెట్టినాడి సూపు ఇనప్పెట్టి మీదికెల్తాది కానీ - దీనమ్మ సిగదరగ - ఈడి సూపు సెప్పుల మీదికెల్తా

పోయిందయ్యా ' - ఈ మధ్యనే రాజమండ్రి సెంట్రలు జైలునుంచి రాజకీయాల్లోకి గ్రాడ్యుయేట్ అయిన క్రిమినల్ - పాలిటీషియన్ గారు సందేహం వచ్చి పంతులుగార్ని అడిగారు.

'మదమలిన గండ కుంజరాల్లాంటి ఇనప బీరువాల మీదికి లంఘించడానికి అంతా తమవంటి వీరకిశోరాలే వుంటారా ప్రభూ - అల్ప జీవులకు అల్ప బుద్ధులు...'

'...అసలు అరుంధతమ్మగారికేం వచ్చింది....'

'అదిగో మళ్ళీ - ఆవిడ నోటి పవరు నీకేం తెలుసు? - ఆవిడ చీపురుచ్చుకుని రంగంలోకి దిగిందంటే అనఫీషియల్ గా ఎమర్జన్సీ డిక్లర్ చేసినట్లే....'

'ఆ టోపీ పెట్టుకుని కొమ్మ దాసరోడిలా ఎలా కులుకుతున్నాడో చూశారా? - వెధవ బోఫోర్సు మొహం వాడూనూ' - రుసరుసలాడుతున్న భరతుడిగారికి మళ్ళీ సందేహం వచ్చి దిగులుగా పక్కనున్నాయన్ని అడిగారు - 'పార్టీ హైకమాండు మనల్ని సపోర్టు చేస్తుందంటారా?'

'ఊరుకోండి వెధవ అపశకునం మాటలూ మీరూను - పార్టీ హైకమాండుకి బుర్రలక్కర్లేదు - అసలు సొంత బుర్రలుండటం పెద్ద డిస్పాలిటిఫికేషన్ కూడా - మీకేం ఎక్కువని అలా కంగారుపడిపోతారు?' - అభిమానంగా మందలించారు ఆయన ఆపులోకరు.

'పాపం - గురూగార్ని స్థిమితంగా కూర్చుని తిననిచ్చిందెప్పుడు? ముద్ద ముద్దకి ఎంక్వయిరీ కమిటీలు - హార్బెటాక్ వచ్చిందంటే రాదా?'

'ప్రభువుల వారి పక్కలో బల్లెంలా వుండేవారు - ఇంకో ఆర్నెల్లు ఆయన బతికుంటే ఈ హార్బెటాకు ప్రభువుల వారికే వచ్చి, మన గురూగారు సి.యం. అయిపోయేవారు' - శ్రీవారి కక్ష్యలో తిరిగే రెండు ఉపగ్రహాలు శోకించసాగాయి.

'అయ్యో - ఇంకో ఆర్నెల్లు బతకలేకపోయానే' అని శ్రీవారి ఆత్మ విలపిస్తుండగా, ఆయన అంతిమ యాత్ర ఇందిర ధర్మాసుపత్రి సెంటర్ కి చేరింది.

2

ఆ రోజు ముందు రెండు రోజుల క్రితం సాయంత్రం వేళలో, అలవాటుగా దేవాలయానికి వెళ్ళి, ఓ గంటసేపు ధర్మోపన్యాసాలు విని, శాంతి పొందిన మనస్సుతో, ఇంటికి తిరిగి వెడుతున్న ప్రముఖ సమాజ సేవకులు పద్మశ్రీ ధర్మారావు గారికి దేవాలయ మెట్ల మీద అపస్మారక స్థితిలో పడున్న దరిద్ర నారాయణుడు కనిపించాడు.

'అయ్యో పాపం - ఈ దీనుడు ఇలా నిస్సహాయంగా పడిఉన్నాడే ' అని ధర్మారావు గారు కలత చెంది, దరిద్ర నారాయణుడిని తన కారులో ధర్మాసుపత్రికి తీసుకుపోయి, అక్కడ వదిలి ఇంటికి వెళ్ళి వేన్నీళ్ళ స్నానం చేసి, భోం చేసి, తన గదిలోకి వెళ్ళి ఛైరీతీసి- 'ఈ రోజున నేను చేసిన మంచి పనులు' అనే శీర్షిక కింద ఆ విషయం రాసుకుని, తృప్తిగా, ఆనందంగా నిద్రపోయారు.

దరిద్ర నారాయణుడు మాత్రం రెండు రోజుల నుంచి ఆలనా పాలనా లేకుండా అపస్మారక స్థితిలో అలాగే పడున్నాడు ధర్మాసుపత్రిలో.

'ఏమిటికేసు?' అనడిగాడు రెండు రోజుల తర్వాత ఓ యువ డాక్టర్ ఓ యువ డాక్టరి కళ్ళలోకి చూస్తూ.

'ఏవిట్ - ఎంత అడిగినా ఏం చెప్పడం లేదు - పేషంటు కో ఆపరేట్ చెయ్యకపోతే మనవేం చెయ్యగలం' అంది నిస్సహాయంగా, జాలిగా, ఆ అమ్మాయి యువడాక్టరు కళ్ళలోకి చూస్తూ.

'నాకందుకనే ఈ జనాలన్నా, ఈ దేశమన్నా అసహ్యం - నేను రిజైన్ చేసి స్టేట్సుకి వెళ్ళిపోతున్నాను,' అన్నాడు యువడాక్టరు.

'నిజంగా' అంది ఆ అమ్మాయి కళ్ళు పెద్దవి చేసి. ఆడవాళ్ళు ఎవరి మదినేనా కలవర పెట్టాలనుకున్నప్పుడు వాడే బ్రాండు కాటుక కళ్ళకు పెట్టుకునుంది యువడాక్టరి ఆ సమయంలో.

'నిజంగా' అన్నాడు యువడాక్టరు కొంచెం కలవరపడి.

'అసలు ప్రాణం వుందంటావా?' అన్నాడు మళ్ళీ యువడాక్టరు తన కలవర పాటును కప్పిపుచ్చుకుంటూ, దరిద్ర నారాయణుడు కేసి తిరిగి.

'అదీ అడిగాను - పెదవి విప్పడే' - మళ్ళీ బేలగా అని, 'సిస్టర్ - ఆ పేషంటు పల్సు చూడు,' అంది కాటుక కళ్ళ సుందరి, స్టేట్స్ యాత్రలో మళ్ళీ దరిద్ర నారాయణుడి ప్రస్తావన వచ్చినందుకు చికాకు పడుతూ.

సిస్టర్ ఓ కంటితో వారిని గమనిస్తూ, ఓ చెవితో వాళ్ళ మాటలు వింటూ, చాలా బిజీగా వుంది. ఆవిడకి అక్కడ్నుంచి ఆ సమయంలో కదలడం ఇష్టం లేదు. అంచేత ఆమె దరిద్రుడి బెడ్ దగ్గర నిలబడి ఉన్న వార్డు బోయ్ తో, 'పేషంటు పల్సుచూడు' అంది విసుగ్గా.

నిరోలాక్ సూపర్వైజర్ పెయింటులో పీకలదాకా ముంచి తీసిన నల్లకాకిలా మెరుస్తున్న నర్సు ఒంపుసాంపులన్నీ కళ్ళతో తడుముతున్న వార్డు బోయ్, కళ్ళు తిప్పకుండానే చెయ్యికిందికి పోనిచ్చి, దరిద్రుడి చెయ్యి పట్టుకోడానికి బదులు ఇనుపమంచం రాడ్ పట్టుకుని, అది చల్లగా తగిలేసరికి తక్కున వదిలేసి, 'సచ్చిపోయాడు' అన్నాడు, కళ్ళు తిప్పకుండానే.

'పేషంట్ డెడ్ అయిపోయాడు' అంది సిస్టర్.

'హీ ఈజ్ డెడ్' అంది యువడాక్టరి విచారంగా.

'అయితే శవాన్ని వెంటనే మార్చురీకి చేర్పించండి' అన్నాడు యువడాక్టరు.

'తొమ్మిదో నెంబరు పేషంటు తాలూకు మనుషులెవరయ్యా' - హాలు బయట కూర్చున్న పేషంట్ల బంధువుల దగ్గరకు వెళ్ళి నిర్లక్ష్యంగా ఓ కేక వేశాడు తోటి వాడు. ఎవరూ లేవలేదు.

'ఓళ్ళూ లేరా. పేషంటు సచ్చిపోయాడు' అనరిచాడు మళ్ళీ.

ఎవరూ లేవ లేదు.

'వాళ్ళ వాళ్ళు వస్తారులే - నువ్వు శవాన్ని శవాల గదికి చేర్చు' అన్నాడు

యువడాక్టరు.

'వాళ్ళ వాళ్ళను రానీయ్' అన్నాడు తోటివాడు.

వాళ్ళ వాళ్ళు వస్తే కాని వాడికి డబ్బులు రాలవు. డబ్బులు రాలితేగాని శవం శవాలగదికి చేరదు. కాని దరిద్రుడికి ఎవరూ లేరన్న సంగతి వాడికి మరో రెండు గంటల తర్వాత కాని అర్థం కాలేదు. అంతవరకు వార్డులోంచి బయటకు ఈడ్వబడి వరండాలో ఉంచబడ్డ దరిద్రనారాయణుడి భౌతిక కాయానికి వచ్చే పోయేవాళ్ళందరూ భయపడుతూ శ్రద్ధాంజలి ఘటించి వెడుతున్నారు.

'నువ్వేమన్నా ఇస్తావా - తొందరగా తీసుకెళ్ళి పడేస్తా' అని వాడు శవంతో అన్నాడు కాని, 'కానీ విదల్చును - నీ ఇష్టం వచ్చినప్పుడు తీసుకెళ్ళు బే' అన్నట్లు శవం కాళ్ళు నిగడ దన్ని పడుకుంది కాని పెదవి విప్పలేదు. చేతిలో మామూలు పడకుండా శవాన్ని శవాల గదికి చేర్చాలంటే వెట్టిచాకిరీ చేసినట్లు ఉంది వాడికి.

'యమ్మెస్ విజిట్ కొచ్చే టైమైంది. శవం ఇక్కడుంటే ఆయన కోప్పడతారు' అంది యువడాక్టరి.

'యమ్మెసాచ్చి నా ఎంట్రుకలు పీకుతాడా - ఆడ్మి నోరెత్తమను - నేను చిటికేసానంటే స్ట్రైక్ - అప్పుడు ఆడూ, నువ్వు మొయ్యాలి శవాల్ని' అంటూ తను ఓ పవర్ ఫుల్ యూనియన్ లీడర్లన్న సంగతి దురుసుగా గుర్తు చేశాడు తోటివాడు.

వాడి నోటి దురుసుతనానికి యువడాక్టరికి కళ్ళనీళ్ళొచ్చినంత పనైంది.

కాటుక కళ్ళ సుందరికి అలా కళ్ళనీళ్లు తెప్పించిన తోటివాడిమీద అవ్యాజానురాగం పొంగుకొచ్చిన నర్సు, 'చూడు శివుడూ - ఇది ధర్మారావుగారి కేసు - వీడికెవరూ లేరు - వెంటనే వీడిని ఇక్కడనుంచి తీసుకెళ్ళకపోతే ఇంకో మూడు నాలుగు శవాలు తయారవుతాయి - పేషంట్లంతా బయపడి సస్తన్నారు' అని నచ్చచెప్పింది.

ఆ నర్సు అలా మెత్తగా చెప్పాకా కోపం కొంచెం చల్లారి, వాడు దరిద్రుడి శవం వున్న చక్రాల బండిని విసుగ్గా అటూ ఇటూ తోస్తూ శవాల గదివైపుకి తీసుకెడుతుండగా శ్రీమన్నారాయణ గారి అంతిమయాత్ర ఇందిర ధర్మాసుపత్రి సెంటర్ కి చేరింది. చక్రాల బండిని విసురుగా ఓ తోపు తోసి, అది చూడ్డానికి రోడ్డు మీదకు నడిచాడు వాడు.

అలా తోటివాడు విసురుగా తొయ్యగానే రంయినపోయి చక్రాలబండి గోడకు గుద్దుకుంది. ఆ కుదుపుకి ముక్కుమీదున్న కొనప్రాణం పోయి దరిద్రుడు బరువు దించుకున్నట్లు శరీరం వదలి, 'థాంక్స్' అంటూ హుషారుగా గాలిలోకి ఎగిరాడు. అలా ఎగురుతున్న వాడికి వాహనం మీద తన భౌతిక కాయం పక్కన కూర్చుని కన్నీరు కారుస్తున్న శ్రీమన్నారాయణ గారు కనిపించారు.

'హామ్-చచ్చిపోయా' అన్నాడు దరిద్రుడు శ్రీమన్నారాయణగారి పక్కనవారి.

'అయ్యో - చచ్చిపోయా' అన్నారు శ్రీమన్నారాయణగారు సమాధానంగా.

'గ్లాడ్ టు మీట్ యు- నాపేరు డి.నారాయణ, బి.వి.' అన్నాడు దరిద్రుడు శ్రీమన్నారాయణ గారికి షేక్ హాండిస్తూ.

'నాపేరు యస్. నారాయణ- నిన్ను కల్చుకోవడం నాకేమాత్రం సంతోషంగా లేదు' అన్నారు శ్రీమన్నారాయణ గారు చెయ్యి విదిలించుకుని కళ్ళు తుడుచుకుంటూ.

'ఏవిట్రా పిచ్చివాడా - చచ్చిపోయినవాడివి హాయిగా గాలిలో తేలిపోక ఏడుస్తూ కూర్చున్నావు?' అన్నాడు డి. నారాయణ నవ్వుతూ.

'నాకు చావాలని లేదు' అన్నారు యస్. నారాయణ గారు ఏడుస్తూ.

'శరీరం, ఆత్మకి చొక్కాలంటిదిరా - చచ్చిపోవడవంటే పాత చొక్కా వదిలి కొత్త చొక్కా తొడుక్కోవడమన్నమాట - కొత్త చొక్కా తొడుక్కున్నందుకు సంతోషించక ఏడు స్తావేంటిరా పిచ్చివాడా!'

'నాకు పాత చొక్కాయే బావుంది' అన్నారు శ్రీమన్నారాయణ గారు తన 'చొక్కా' కేసి కన్నీళ్ళతో చూస్తూ.

దరిద్రనారాయణుడు శ్రీమన్నారాయణ గారి భౌతిక కాయాన్ని పరిశీలనగా చూస్తూ 'మనం ఇద్దరం నారాయణ స్వరూపాలమే కాని దేవుడు నీకు సిల్కు చొక్కా ఇచ్చి నాకు వెధవ చిరుగుల చొక్కా ఇచ్చాడేవిట్రా' అన్నాడు దిగులుగా.

'నీ కర్మ'

'అంతేనంటావా?'

'అంతే'

దరిద్ర నారాయణుడు శ్రీమన్నారాయణ గారి భౌతిక దేహం వున్న తెల్లటి పరుపు కేసి ఆశగా చూస్తూ 'ఆ పక్క మీద కాసేపు పడుకోనా? బతికున్నప్పుడు ఇంత తెల్లపక్క మీద ఎప్పుడూ పడుకోలేదురా' అన్నాడు.

'పడుకో' అన్నారు శ్రీమన్నారాయణ గారు విసుగ్గా.

తెల్లటి దుప్పటిలో దూరి పోయి, కాలు మీద కాలువేసుకుని కొంత దూరం ప్రయాణం చేసి, అంతలో తన చొక్కా గుర్తుకొచ్చి, 'ఆరేసుకోబోయి పారేసు కున్నాను...హరీ...హరీ....' అని పాడుతూ పగలబడి నవ్వుడం మొదలుపెట్టాడు దరిద్రుడు.

'వెధవపాట ఆపు' - అరిచారు శ్రీమన్నారాయణ గారు దుఃఖంతో.

దరిద్రుడికి శ్రీమన్నారాయణ గారిని చూస్తే జాలేసింది - 'పోనీ ఓ పని చెయ్యకూడదురా పిచ్చివాడా, బతికేద్దువుగాని' అన్నాడు.

'ఏవీటి?' - ఆశగా అడిగారు శ్రీమన్నారాయణగారు, ఇంకో ఆరైల్లు బతికితే తను సి.యం అయ్యేవాడినన్న అభిమానుల మాటలు గుర్తుకు తెచ్చుకుంటూ.

'నీ చొక్కాకు టైమైపోయింది - అది నీకు ఇంక పనికిరాదు - నా చొక్కా ఆసుపత్రి వాళ్ళు దయతో తొందరపడి విప్పేశారు కాని ఇంకా టైముందిరా - అంత సరదా పడుతున్నావు - పోనీ నువ్వు నా చొక్కా వేసుకు తిరగకూడదా?'

'ఎలా?'

'ఎలా ఏవిట్రా పిచ్చివాడా - ఇన్ని పార్టీలు మార్చిన వాడివి నన్నడుగుతావేం - పరకాయ ప్రవేశం చెయ్యరా డింభకా'

లోతుకు పోయినకళ్లు - ఆయన ఆకారం చూసి అంతా గొల్లన నవ్వారు.

'పాపం - పిచ్చాడితో నీకేవిటి?' అని గూర్ఖావాడితో ఎవరో అంటుండగా, ' ఏవిటి గొడవ?' అంటూ అరుంధతీదేవి పోర్టికోలోంచి అరిచింది.

ఆవిడ కనుపించగానే శ్రీవారికి ఎక్కడలేని ఓపికా వచ్చింది. గూర్ఖావాణ్ణి తప్పించు కుని మెరుపులా ఆవిడ దగరకు పరిగెట్టి 'నేనేనే భువనసుందరీ' అన్నారు శ్రీమన్నారా యణ గారు ఆవిడ చెవిలో.

ఆవిడని 'భువన సుందరీ' అని ఏకాంతంలో శ్రీవారు తప్ప ఎవరూ పిలవరు. అంచేత ఆవిడ ఆయన్ని తరుముకు వస్తున్న గూర్ఖాని పొమ్మని చెప్పి, శ్రీమన్నారాయణ గారికేసి తిరిగి 'ఎవరు నువ్వు?' అంది అనుమానంగా.

'నేనేనే అరుంధతీ, నీ మొగుణ్ణి...' అంటూ ఆవిడకీ, ఆయనకీ, మూడో కంటివాడికీ మాత్రమే తెలిసిన రహస్యాలు ఋజువుగా చెప్పి, 'బతికొచ్చేసేనే అరుంధతీ - ఇంకో నెల్లో నేను సి.యం. అవకపోతే చూడు' అన్నారు అనందంగా.

అవన్నీ విన్నాకా, ఎదురుగా ఉన్నది నిజంగా శ్రీవారేనని నమ్మకం కుదిరాక, ఆవిడ గొల్లు గొల్లన ఏడ్వడం మొదలుపెట్టింది.

'ఏడవకే పిచ్చి మొహవా - వచ్చేశాగా' అని శ్రీవారు ఓదార్చబోతుండగా మొదలు పెట్టింది ఆవిడ - 'ఓరి సచ్చినాడో - సచ్చినోడివి సావకుండా మళ్ళీ ఇలా బతికి సచ్చావేంట్రా సచ్చినాడో - పార్టీవోళ్ళు నాకు పట్టాబిషేకం చేద్దామనుకుంటుంటే ఇప్పుడిలా స్మెసానం లోంచి ఎందుకు తగలడ్డావురా సచ్చినాడో' అంటూ, గొల్లు గొల్లన ఏడ్చి, మళ్ళీ వస్తే కాళ్ళూ చేతులూ విరిచేయమని చెప్పి, ఆయన మొహం మీదే తలుపేసేసింది అరుంధతీదేవి.

ఆ ఇంటి తలుపులేకాదు - 'చొక్కా' మారగానే తానంతవరకూ మసలిన స్వర్గం తలుపులు తనకు మూసుకుపోయి, తనెన్నడు చూడని నరకం తలుపులు తెరుచుకున్నాయన్న సంగతి ఆయనకు స్పష్టమైంది. ఆయనకు ఎక్కడికి వెళ్ళాలో ఏం చేయాలో అర్థం కాలేదు. దిగులుగా రోడ్డుమీద నడుస్తుంటే కళ్ళు తిరిగినట్లయింది. కడుపులో ఏదోలా అనిపించసాగింది. విపరీతమైన నీర్పం అనిపించింది.

'ఇప్పుడే బతికాను - మళ్ళీ ఏవైంది నాకు' అని ఆయన ధర్మాసుపత్రి వైపుకు దారి తీయబోయారు కాని వాళ్ళు తనని గుర్తుపట్టి శవాల గదిలో పడేస్తారేమోనన్న భయంతో ఆ ప్రయత్నం విరమించుకుని నడక కొనసాగించారు.

అలా తూలుతూ నడుస్తూ, ఎంతకాలం, ఎంతదూరం వెళ్ళి ఎప్పుడు స్పృహ తప్పి పడిపోయారో గుర్తులేదు. కాని ఆయన కళ్ళు తెరిచేటప్పటికీ భూతంలా ఉన్న ముసిలాడు ఆయన మొహంలో మొహం పెట్టి చూస్తున్నాడు.

'నాకేమైంది?' అనడిగారు శ్రీవారు.

ముసిలాడు సమాధానం చెప్పకుండా సూపర్ స్పెషలిస్టులా ప్రశ్నలడగడం మొదలుపెట్టాడు.

'నీర్పంగా ఉందా?'

'ఊ....'

'తల తిరుగుతోందా?'

'ఊ...'

'కాళ్ళు వణుకుతున్నాయా?'

'ఊ..... ఏవైంది నాకు...పెద్ద జబ్బా.... ' అనడిగారు శ్రీవారు కంగారుపడుతూ. 'పెద్ద జబ్బేంకాదుమామూలు జబ్బే.... ఆకలి' అన్నాడు ఆకలి స్పృశలిస్తు నవ్వుతూ.

3

ఆరు నెలల తర్వాత ఓ అమావాస్య రోజు అర్ధరాత్రి ముప్పయ్యారో వార్డులో 'హారిబుల్...మోస్ట్ హారిబుల్ ' అనే పెనుకేక సమాధుల మధ్య ప్రతిధ్వనించింది.

మరి చెట్టు ఊడలు పట్టుకుని ఉయ్యాలలూగుతున్న దెయ్యం ఒకటి ఉలిక్కి పడి అటూ ఇటూ చూసి, 'మనిషి.. మనిషి..' అని భయంతో కీచుగా అరుస్తూ మాయమై పోయింది. నడిరేత్తి తమ తమ పనుల్లో మునిగి వున్న దెయ్యాలు ఆ కేక వినగానే ఉలిక్కి పడి ఎక్కడివక్కడే ఆగిపోయాయి.

చిటారు కొమ్మమీద పడుకున్న దరిద్రుడు కొంచెం కళ్ళు తెరచి 'ఏమిటి గొడవ?' అని తన కొమ్మమేటుని అడిగాడు.

'కొమ్మలంటుకున్నా లేవవు నువ్వు - నడి రేత్తి కాళ్ళ కింద కొచ్చినా ఇంకా బద్దకమే.. లే....లే....' అని మందలించి, 'ఎవరో మనిషి వచ్చాడు' అని దెయ్యాలలోకంలో కలవరానికి కారణం వివరించాడు కొమ్మమేటు.

దరిద్రుడు ఓ సారి ఆవిలించి, కొమ్మ మీంచి కిందకు చూసి, శ్రీవార్ని గుర్తుపట్టి, సంతోషంతో కిందకు దూకి ఆయన్ను కౌగిలించుకుని, 'ఏరా పిచ్చివాడా - బావున్నావా' అని పరామర్శించి, 'ఏమిటి? చొక్కా ఇలా మాపేశావు?' అని దిగులుగా ఆయన ఒళ్ళంతా తడిమాడు.

శ్రీవారి గెడ్డం బాగా పెరిగిపోయింది. మహామాంత్రికుడి జుట్టులా కేశ సంరక్షణ లేక జుట్టు అట్టలు కట్టింది. కళ్ళు లోపలికి పోయి ఎర్రగా మండుతున్న కట్టెల్లా వున్నాయి. శరీరమంతా చిక్కిపోయి, ఎముకలు కనుపిస్తున్నాయి.

దరిద్రుడి ప్రశ్నకు పమాధానం చెప్పకుండా శ్రీవారు, 'హారిబుల్...మోస్ట్ హారిబుల్' అని అరిచారు మళ్ళీ ఆవేశంగా .

'ఏమిటా హారిబుల్ పిచ్చివాడా - అలా గింజుకుంటున్నావు?' అనడిగాడు దరిద్రుడు నవ్వుతూ.

'ఇది దేశవా? వల్లకాడా?' - శ్రీవారు గర్జించారు.

'వల్లకాడే' ఓ దెయ్యం జోకేసి పగలబడి నవ్వుసాగింది.

'లార్జైస్టు డెమోక్రసీని పట్టుకుని అలా అంటావేంట్రా - తప్పురా' అని జోకేసిన దెయ్యాన్ని దరిద్రుడు మందలిస్తుంటే శ్రీవారు - 'డెమోక్రసీయా గాడిద గుడ్డా. పైసా ఉన్న వాడికి స్వర్గం. లేనివాడికి నరకం - ఇదేం డెమోక్రసీరా, వల్లకాట్లో డెమోక్రసీ....'

అని మండిపడ్డారు.

'సీ...సీ...డెమోక్రసీ...సీ...సీ... డెమోక్రసీ....' - నాలుగు దెయ్యాలు లేచి పాడుతూ బ్రేక్ డాన్సు చెయ్యసాగాయి.

'ఉష్ - గొడవ చెయ్యకండ్రా' అని వాటిని మందలించి శ్రీవారి కేసి తిరిగి, 'బావుం దిరోయ్ - నిన్ను సంపాదించొద్దని ఎవడన్నాడు ? నువ్వు తాతా, బిర్లా, అంబానీ అంత వాడివి కావచ్చు. అయినా ప్రపంచమంతా ఫ్రీడం, డెమోక్రసీ అని పరుగులు తీస్తుంటే , నువ్వేవిట్రా, ఇంకా తిండి, గుడ్డా అని పాత ఏడుపులు ఏడుస్తున్నావు...' అన్నాడు దరిద్రుడు.

శ్రీవారు అగ్గినిప్పయిపోయారు. 'నాలుగు మెతుకుల కోసం కుక్కకన్న హీనంగా బతికేవాడికి ఫ్రీడం ఏవీటిరా నీ పిండాకూడు. వెధవ పేపరు కబుర్లు చెప్పకు....'

'డమ్...డమ్.... డమాడమ్... ఫ్రీడమ్... డమాడమ్...'

దెయ్యాలు ట్యూను మార్చి డాన్సు చెయ్యసాగాయి.

'ఉండండ్రా! మాట తొణగనివ్వకుండా వెధవ గోలా మీరూను...' అని దరిద్ర నారాయణుడు వాటిని మందలిస్తుంటే, '.... ఈ నాకొడుక్కి సచ్చిబతికి రెండోసారి సావడానికి సిద్ధవయ్యాకా ఇప్పుడు కళ్ళు తెరుచుకున్నాయా అని నేను మూడో బ్రాంచి మీంచి కొళ్ళను చేస్తున్నాను' అని మూడవ బ్రాంచి మీంచి ఓ కేక వినిపించింది.

'ఎవరది?'- శ్రీవారు ఆగ్రహంతో ప్రశ్నించారు.

'మీ జాతివాడే - ఆపోజిషన్ వాడు - వాడు తాగిన సారా నిషా వాడి ఆత్మకు కూడా ఎక్కేసింది - అందుకని అలా వాగుతుంటాడు - ఏవనుకోకు కాని సియం నవుతానన్నావుకదరా - ఏమైంది?' అనడిగాడు దరిద్రుడు, శ్రీవారి ఆవేశం తగ్గించడానికి మాట మారుస్తూ.

'నీ చొక్కాతో పాటు నీ దరిద్ర జాతకం కూడా తగిలించాకా ఇంక సి.యం ఎలా అవుతాను? నీ వెధవ చొక్కా నువ్వు తీసేసుకో' అన్నారు శ్రీవారు మండిపడుతూ.

'ఒకసారి అచ్చంగా ఇచ్చేశాకా మళ్ళీ ఎలా తీసుకోనూ - తప్పుకాదూ'

'తప్పులేదు, గిప్పులేదు - నాకీ లోకంలో ఎలా బతకాలో తెలియడం లేదురా' - శ్రీవారు దీనంగా అంటుండగా, మళ్ళీ మూడో బ్రాంచి మీంచి 'ఈ నా కొడుక్కి....' అని కేక వినిపించింది.

'ఒరే తప్పురా! ఇదేవన్నా పార్లమెంటా, ఎసెంబ్లీయా నీ నోటికొచ్చినట్లు మాట్లాడటానికి' అని మూడో బ్రాంచి ఆపోజిషన్ దెయ్యాన్ని మందలించి, 'చిలక్కి చెప్పినట్టు చెబుతున్నా 'నాకు చావాలని లేదు. నాకు చావాలని లేదు....' అని గొల్లు వన్నావు - ఖర్మ అనుభవించు' అన్నాడు దరిద్రుడు.

'ఓరి దరిద్రుడా! నీ కర్మ నేననుభవిస్తున్నాను కదరా - నీ చొక్కా నువ్వు తీసుకొని నీ కర్మ నువ్వే అనుభవించు...'

'అలాగంటే ఎలారా - చిరిగి పోయేదాకా వేసుకోక తప్పదు...'

'నీ చొక్కా నువ్వు తీసుకుంటావా లేదా' అని శ్రీమన్నారాయణ గారు కళెర్ర చేసి దరిద్రుడి పీక పట్టుకోబోయారు. ఆయన చేతికి ఏవీ తగలేదు. దరిద్రుడు గొల్లున

నవ్వి మాయమై పోయాడు. మిగిలిన దెయ్యాలన్నీ కూడా మాయమై పోయి, శ్రీవారు శ్మశానంలో ఒంటరిగా మిగిలారు. అప్పుడు తెల్లవారబోతోంది.

ఆయన దరిద్రుణ్ణి తీట్టుకుంటూ, కాళ్ళీడ్చుకుంటూ, ఊళ్ళోకి దారి తీశారు. అలా నీరసంగా నడుస్తూ దేవాలయం దాకా వచ్చి అక్కడ స్పృహ తప్పి పడిపోయారు.....

సాయంత్రం వేళలో అలవాటుగా దేవాలయానికి వెళ్ళి, ఓ గంట సేపు ధర్మోపన్యాసాలు విని, శాంతి పొందిన మనసుతో ఇంటికి తిరిగి వెడుతున్న ప్రముఖ సమాజ సేవకులు పద్మశ్రీ ధర్మారావుగారికి దేవాలయం మెట్ల మీద అపస్మారక స్థితిలో పడున్న శ్రీమన్నారాయణ గారు కనుపించారు.

'అయ్యో పాపం - ఈ దినుడు ఇలా నిస్సహాయంగా పడివున్నాడే' అని ధర్మారావు గారు కలత చెంది, శ్రీమన్నారాయణ గారిని తన కారులో ధర్మాసుపత్రికి తీసుకుపోయి.....

'ఈడింతకు ముందోసారి సచ్చిపోయాడనుకుంటా.....' అన్నాడు తోటీవాడు శవం కేసి అనుమానంగా చూస్తూ. ఫ్రీగా శవాన్ని మోస్తే జన్మలో ఆ విషయం మర్చిపోలేడు వాడు.

'నాకూ అలాగే అనిపిస్తోంది' అంది నిరోలాక్ నర్సు ఆశ్చర్యంగా.

'ధర్మాసుపత్రిలో ఫ్రీగా సావోచ్చంటే సరదాపడి, కానీ ఇవ్వకుండా నన్నేడిపించ దానికి మళ్ళీవచ్చాడు ఈడు. అసలు పేషంటు ఓసారి కంటే ఎక్కువసార్లు సావగూడదని గవర్నమెంటు ఏక్టు చెయ్యాలి. అప్పుడు ఎవరూ ఇలా రెండేస్పార్లు, మూడేస్పార్లు సచ్చి మన్ను సంపరు,' అన్నాడు వాడు.

'సువ్య పెద్ద యూనియన్ లీడరువి కదా - హైద్రాబాదులోనూ, ఢిల్లీలోనూ నీ పార్టీవోళ్ళే గదా పవరులోవుంటా. ఆ ఏక్టు చేయిద్దువుగాని కాని ఈ శవాన్ని మాత్రం తొందరగా శవాల గదికి చేర్చు - పేషంట్లంతా బయపడి సస్తన్నారు' అంది నిరోలాక్ నర్సు.

శవం కేసి తిరిగి, 'ఈ పారేనా ఏవన్నా ఇస్తావా - తొందరగా తీసుకెళ్ళి పడేస్తాను' అన్నాడు వాడు ఆశ చావక.

'కానీ విదల్చను - నీ ఇష్టం వచ్చినప్పుడు తీసుకెళ్ళు బే' అన్నట్లు శవం కాళ్ళు నిగడదన్ని పడుకుంది కాని పెదవి విప్పలేదు.

వాడు శవం జేబులన్నీ వెతికాడు కాని ఏవీ దొరకక ఏడుపోచ్చింది వాడికి - 'ఇది వరకు సచ్చినప్పుడు బీడీ ముక్కయినా జేబులో ఏసుకు సచ్చావు - మాయరోగం ఇప్పుడేవచ్చిందీ.... జేబులు ఖాళీ' అని విసురుగా చక్రాలబండిని ఓ తాపు తన్నాడు.

రంయిన పోయి చక్రాల బండి గోడకి గుద్దుకుంది. ఆ కుదుపుకి ముక్కు మీదున్న కొనప్రాణం పోయి, శ్రీవారు బరువు దించుకున్నట్లు శరీరం వదలి, 'థాంక్స్' అంటూ హుషారుగా గాలిలోకి లేచి, మరి ఆలస్యం చెయ్యకుండా ముప్పయ్యారో వార్డుకి ఎగిరిపోయి, ఊడలమర్రి బ్రాంచి నెంబరు ఏడు మీద దరిద్రుడి పక్కన వాలి, 'వచ్చేశారా పిచ్చివాడా' అన్నాడు వాణ్ణి కౌగిలించుకుని.

'మంచి పని చేశావురా పిచ్చివాడా' అన్నాడు దరిద్రుడు ఆయన్ని ఆహ్వానిస్తూ.

(ఆహ్వానం, ఏప్రిల్ 1996)